

Da li je Brčko Distrikt kondominijum, entitet ili općina?

Prema riječima supervizora za Brčko odgovor je kratak: ne. To je Distrikt sa lokalnom samoupravom pod suverenitetom Bosne i Hercegovine. Pošto je status Distrikta važan za stanovnike Distrikta, za Bosnu i Hercegovinu kao suverenu državu, te Federaciju BiH i Republiku Srpsku, potrebno je dati i duži odgovor. Po okončanju nedavnog rata entiteti se nisu mogli složiti pod čijom upravom će biti Brčko, te je Dejtonskim mirovnim sporazumom osnovan Međunarodni tribunal da riješi teritorijalni spor. Entiteti se i dalje nisu mogli dogovoriti pa je tribunal odlučio uspostaviti poseban distrikt sa vlastitom upravom.

Nedavno su mediji prenijeli mišljenja o tome da li je Distrikt još jedan entitet, ili kondominijum. Pojam "kondominijum" obično označava zajedničko vlasništvo i kontrolu, kao što je kontrola dviju ili više država nad kolonijom, kao što je bio Anglo-egipatski Sudan u 19. stoljeću. Tada nije mogao funkcionirati, kao što ne može niti danas. U Konačnoj odluci nema ni traga od ideje da dva entiteta zajednički kontroliraju Brčko.

Pojam "kondominijuma" iz Konačne odluke odnosi se na odluku da se ne naruši teritorijalni odnos između entiteta (51%:49%) utvrđen Dejtonskim sporazumom. Prema Konačnoj odluci teritorija bivše općine Brčko pripada i jednom i drugom entitetu s tim da naredna rečenica ističe da "ipak, entiteti neće imati nikakvih ovlasti unutar granica Distrikta, kojim će upravljati unitarna vlada". Oba entiteta su delegirala "... sve svoje ovlasti..." na novi Distrikt (Konačna odluka, stavci 9-11).

Konačna odluka zahtijevala je stvaranje jedinstvene, multietničke vlade Distrikta, neovisnog sudstva i Skupštine koja ima ovlasti da usvoji novi set zakona za Brčko Distrikt. Zakoni entiteta se u Distriktu primjenjuju samo dok se ne donesu novi zakoni Distrikta koji će ih trajno zamijeniti. Mnogi važni zakoni su već zamijenjeni, a biti će i ostali.

Ako Brčko Distrikt ima sve ovlasti entiteta, da li ga to čini entitetom? Ne. Nekoliko važnih osobina entiteta nije prenjeto na Distrikt. Distrikt je demilitariziran, a entiteti imaju oružane snage. Ne postoji državljanstvo Distrikta. Državljanima BiH u Brčko Distriktu su građani entiteta, i glasuju na entitetskim izborima. Brčko Distrikt se ne pominje u Ustavu BiH jer je kasnije uspostavljen, ali ostaje obuhvaćen Ustavom.

Isto tako je vrlo specifičan odnos između Brčko Distrikta i državnih institucija. Građani Brčko Distrikta glasuju za predstavnike na državnom nivou ali samo glasovanjem na entitetskim izborima. Ali Distrikt je ipak pod izravnim suverenitetom Bosne i Hercegovine. Pošto su administrativne ovlasti koje su Distriktu date Konačnom odlukom iste kao i ovlasti entiteta, država mora izravno, a ne putem entiteta, izvršavati svoje ustavne ovlasti nad Distriktom. Upravo iz ovog razloga se Distrikt složio da prikuplja RTV pretplatu za državnu RTV, a ne za entitetske javne medije.

Tribunal za Brčko je bio zadužen da razriješi teritorijalni spor koji sami entiteti nisu mogli riješiti. Od Tribunala se nije tražilo da stvori još jedan entitet, kanton ili općinu. Poput drugih multietničkih saveznih sistema koji su stvorili poseban distrikt za svoj glavni grad (kao što je Belgija, Brazil ili Sjedinjene Američke Države), Tribunal je osnovao poseban distrikt da bi se riješio konkretan problem.

Da li je Distrikt stekao određene prednosti od svog specijalnog statusa? Da, stekao je. Reorganizacija sudstva i vlade mu je omogućila da se sudije, tužioci i javni djelatnici zapošljavaju na konkurentan način i da razvije profesionalnije

javne institucije. Potreba za novim zakonima stvorila je mogućnosti da se izvrše ove i mnoge druge reforme. Ali ove prednosti nisu na štetu drugih dijelova Bosne i Hercegovine. Reforme koje su zaživjele u Brčkom, na ojačavanju tržišne ekonomije ili na poboljšavanju usluga koje osigurava vlada, su reforme koje mogu zaživjeti i u ostalom dijelu zemlje.